

Силабус курсу:

УКРАЇНСЬКА ЛЕКСИКОГРАФІЯ

СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

Ступінь вищої освіти:

бакалавр

Спеціальність:

014.01 „Середня освіта. Українська мова та література”

Рік підготовки:

2

Семестр викладання:

весняний

Кількість кредитів ЕКТС:

5

Мова(-и) викладання:

українська

**Вид семестрового
контролю**

залік

Автор курсу та лектор:

к. філол. н. Глуховцева Ірина Ярославна

вчений ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я та батькові

доцент кафедри української філології та журналістики

посада

gluh18@snu.edu.ua

електронна адреса

+38-050-736-85-14

телефон

за розкладом

месенджер

консультації

Анотація навчального курсу

Цілі вивчення курсу: Курс „Українська лексикографія” має на меті ознайомити студентів з сучасним станом словникової науки та практикою укладання словників різних типів, продемонструвати зв’язок лексикографії з іншими лінгвістичними дисциплінами і визначити місце лексикографії в лінгвістичній науці. Дисципліна передбачає засвоєння основних понять лексикографії, загальну типологію словників, історію розвитку словникової справи, основні методи розробки структури словникової статті у довідниках різних типів та основні прийоми лексикографічного аналізу; ознайомлення студентів зі спеціальними методами та прийомами аналізу фахових словників.

Результати навчання: Знати: предмет, завдання й місце теоретичної і практичної лексикографії серед інших мовознавчих дисциплін; наукові праці з проблем історії, теорії, методики та практики лексикографії; становлення й періодизацію розвитку словникарства; основних дослідників, що працювали і працюють у сфері теоретичної і практичної лексикографії; базові терміни лексикографії; аспекти й методи дослідження в лексикографії; принципи укладання словників; принципи побудови статей у словниках різних типів; основні ознаки словника, його складники та аспекти лексикографічної типології; сучасні форми словникової продукції.

Уміти: орієнтуватися в давніх та сучасних лексикографічних джерелах і використовувати їх у практичній діяльності; визначати тип словника; аналізувати мікро- та макроструктуру словників різних типів; формувати лексикографічні реєстри; укладати словникові статті різних типів; редактувати словникові статті; керувати гіпертекстовою, ілюстративною і семантичною інформацією.

Передумови до початку вивчення:

Базові знання, отримані при вивченні шкільного курсу „Українська мова”, а також курсів „Вступ до мовознавства”, „Сучасна українська літературна мова”.

Мета курсу (набуті компетентності)

Унаслідок вивчення навчального курсу здобувач вищої освіти набуде таких компетентностей, як:

1. Здатність спілкуватися в типових умовах професійної діяльності, володіти потенціалом філологічного дискурсу; здатність розв’язувати комунікативні завдання в ситуаціях професійної діяльності за допомогою різних типів словників; вільно володіти державною мовою в усній і писемній формах.
2. Здатність застосовувати сукупність знань про структуру словникової статті, характер опису мовних одиниць, а також уміння оперувати цими знаннями в процесі професійної діяльності: аналізувати, зіставляти, групувати факти мови, використовувати методи відповідного лінгвістичного опису, створювати тексти лексикографічного типу.
3. Здатність упроваджувати в практику роботи професійні знання з словникарства; реалізувати принципи лексикографічної параметризації; працювати з різними типами словників; оцінювати й аналізувати словникову продукцію; осмислювати та розв’язувати лексикографічні питання.

Структура курсу

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)	Стильний зміст	Інструменти і завдання
1.	Лексикографія як галузь мовознавчої науки	2/0/0	Поняття лексикографії. Сучасна лексикографічна парадигма. Теоретична (металексикографія) і практична лексикографія та їхні завдання. Лексикографія як мистецтво створення словників. Тенденції позиціювання лексикографії. Місце лексикографії серед інших мовознавчих дисциплін. Слово як об'єкт вивчення словникової науки в усіх його особливостях і взаємовідношеннях. Посередницька роль лексикографії у процесі вивчення лінгвістичних дисциплін. Словник як один із найважливіших способів опису лексичної системи мови. Роль словників у розвитку національної духовної культури, у формуванні фахової і мовної компетенцій майбутнього професіонала, у систематизації та класифікації словесного багатоманіття сучасної людини.	Участь в обговоренні
2.	Становлення і розвиток лексикографії	2/0/0	Становлення лексикографії. Перші спроби лексикографічного опрацювання. Глоси. Словники-ономастикони (XIII ст.). Перші друковані словники Лаврентія Зизанія та Памви Беринди, О. Павловського тощо. Російсько-українські словники. Лексикографічна продукція XVII–XVIII ст. Перекладні словники. Словник О. Афанасьєва-Чужбинського, М. Уманця, Є. Тимченка. Словники церковнослов'янської мови. Спеціалізовані словники з різних наукових сфер (початок XX ст.). Словники мови письменника. Етапи розвитку лексикографії. Перший етап – 1917 р. – початок 30-х років. Активний розвиток лексикографії за кількістю й різноманітністю словників. Другий етап – 1933 р. – середина 50-х років ХХ ст. Звуження словникарської роботи. Термінологічні бюллетені. Основні загальномовні словники. Третій етап – кінець 50-х – кінець 80-х років ХХ ст. Значне розширення словникарської роботи, традиційні та нові типи словників. Четвертий етап – від початку 90-х років. Активізація словникової роботи. Відсутність єдиних методологічних зasad. Поява праць із дослідження лексикографії. Провідні лексикографи. Основні лексикографічні праці.	Участь в обговоренні
3.	Теоретичні засади лексикографії. Основні принципи лексикографування	2/0/0	Основні принципи лексикографування. Поняття лексикографічного типу. Лексикографічний портрет як елемент словника. Універсальний словник. Лексикографічні	Участь в обговоренні

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
			параметри. Компоненти універсальної словникової статті. Параметр як спосіб лексикографічної інтерпретації певного структурного елемента. Формування словника. Макроструктура словника. Одиниці словника. Загальні критерії відбору мовних одиниць. Критерії та норми. Мікроструктура словника. Словникова стаття, зони опису словникової статті. Вокабула (заголовкова одиниця). Реєстр, реєстрова одиниця, ремарка (семантична, граматична, стилістична, функціональна), транскрипція, синонім, дефініція, екземпляризація, вхідна і вихідна мова, пасивний і активний словник, концепція, інструкція, семантизація, лексикографічна параметризація, лексикографування, лексикографічні символи й умовні позначення, види графічного виділення. Структурна характеристика словникової статті. Поняття словникового гнізда, способи гніздування (тильда, дві вертикальні паралелі).	
4.	Класифікація лексикографічних праць	2/0/0	Словник як різновид лексикографічної продукції. Функції словників. Словники та енциклопедії, їхні особливості. Поняття „енциклопедія” та „енциклопедичний словник”. Класифікація словників: 1) за метою укладання та функцією (дескриптивні та прескриптивні); 2) за характеристикою слова відповідно до сфери лексикографічного опису мови: а) словники, що описують сферу мови (діахронічні й історичні; етимологічні як різновид історичних, синхронічні). Синхронічні словники (одномовні: лексичні, фразеологічні, граматичні, словотвірні, акцентологічні, орфоепічні та орфографічні). Лексичні словники (тлумачні, тезауруси). Вибіркові лексичні словники (діалектні, термінологічні, жаргонів і сленгів, арго, ономастичні, іншомовних слів, скорочень (абревіатур), синонімів, антонімів, омонімів, паронімів, неологізмів, стилістичні, інверсійні). Фразеологічні словники: за призначенням (реєстраційні, перекладні, тлумачні); за способом подання фразеологічних одиниць (алфавітні, гніздові, комбіновані). Граматичні словники (морфологічні, морфемні, синтаксичні). Словотвірні словники (дериваційні, словотворчі). Акцентологічні словники. Орфоепічні словники. Орфографічні словники. Двомовні або багатомовні синхронічні словники.	Участь в обговоренні

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
5.	Перекладна лексикографія	2/0/0	Еквівалентність і національно-культурна специфіка мовних одиниць. Поняття „еквівалентність”. Три типи еквівалентності (повна еквівалентність, часткова еквівалентність, хибна еквівалентність (безеквівалентність). Семантична структура неповних лексичних паралелей. Поняття „інтерлексі” (із різними змістовими відтінками, із різною стилістичною забарвленістю). Хибні паралелі (етимологічно пов’язані, етимологічно не пов’язані). Загальна характеристика дво- і багатомовних словників. Три точки зору щодо дослідження перекладних словників (аспект адресата, лінгвістичний аспект, емпіричний аспект). Три основні функції двомовного словника (інтерпретаційна, репродукційна, перекладна). Філіація лексеми (розділення слова на значення). Відмінність двомовних словників від багатомовних. Пасивна функція багатомовних словників. Типи перекладних словників (тематичні, ілюстровані, фразеологічні, комп’ютерні, ономастичні тощо). Філологічні загальні перекладні словники. Термінологічні (науково-технічні) перекладні словники.	Участь в обговоренні
6.	Навчальна лексикографія	2/0/0	Поняття „навчальної лексикографії” та її завдання. Поява і становлення навчальної лексикографії як прикладної лінгвістичної дисципліни. Основна мета навчальної лексикографії. П’ять аспектів опису навчальної лексикографії (навчальні словники, лексичні мінімуми, лінгвостатистичні дослідження, навчальні посібники лексикографічного типу, підручники). Навчальні словники. Три рівні вивчення мови (для початкового рівня, для середнього рівня, для досяконалого рівня). Структура навчального словника (дефініція, словниковий ілюстративний матеріал, зображення у вигляді схеми, фото, малюнка тощо). Завдання навчальної лексикографії (узгодження змісту навчального словника з вимогами програми певного періоду вивчення мови; точна орієнтація на адресата; урахування етапу вивчення мови; урахування вікових особливостей адресата; урахування мети, з якою вивчається мова). Опис значення слова як основна проблема навчальної лексикографії. Структура словникової статті навчального словника. Добір мовних одиниць до навчального	Участь в обговоренні

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
			словника. Навчальні словники-мініуми для початківців за етапами вивчення мови (початковий, середній, підвищений). Словники труднощів уживання іншомовних слів (зіставлення іноземної і рідної мов). Граматичний мініум навчального словника. Антрапоцентричність словника. Антрапоцентрична парадигма лінгвістики, її напрями. Два кола проблем антрапоцентричного принципу (вплив людини на мову; вплив мови на людину, її мислення, культуру). Мовна картина світу. Ідеографічний словник. Змішане упорядкування словника. Реєстрорі одиниці ідеографічного словника. Тезаурус, його наповнення. Типи зв'язків у тезаурусі (граматичні, семантичні, семантико-граматичні, міжмовні).	
7.	Сучасні форми словникової продукції	2/0/0	Виникнення й розвиток комп'ютерної лексикографії. Перші розробки комп'ютерної лексикографії (Брауновський корпус, Банк англійської мови, Британський національний корпус). Перші комп'ютерні словники. Функції електронних словників. Вітчизняна комп'ютерна лексикографія („Слово”, „Словники України”). Поняття „комп'ютерна лексикографія”: завдання, напрями та принципи. Поняття „електронний словник”, різне трактування поняття. Переваги та завдання електронного словника. Типи електронних словників (онлайн-словники, словники-програми, портативні, термінологічні бази даних). Найпопулярніші електронні словники та енциклопедії (МультиЛекс, Lingvo, Контекст, Polyglossum). Електронні енциклопедії. Вікіпедія. Великий тлумачний словник сучасної української мови (портал Словник.Нет). Система „Словники України”. Перекладні словники (Лінгво, МультиЛекс). Електронна енциклопедія „Вікіпедія”, її характеристика. Тлумачний словник: Словник.Нет, його характеристика. Комплексний словник української мови: Словники України, особливості побудови. Словники термінів.	Участь в обговоренні
8.	Лексикографія як розділ мовознавства, що займається теорією й практикою складання словників.	0/0/2	Сучасна лексикографічна парадигма. Теоретична (металексикографія) і практична лексикографія та їх завдання. Структурування сучасної лексикографічної парадигми. Теорія лексикографії (загальна теорія; організація словникарської праці;	Участь в обговоренні. Презентація

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і задання
			лексикографічне дослідження мови; лексикографічний опис мови).	
9.	Історія лексикографії	0/0/2	Історія лексикографії. Студії з користування словниками, укладеними у 17 – 18 ст. Критика словників.	Участь в обговоренні. Презентація
10.	Теоретичні основи лексикографії. Основні принципи лексикографування.	0/0/2	Базові поняття лексикографії (словник, макроструктура (структурна словника), мікроструктура (словника стаття, вocabula), реєстр, реєстрова одиниця, заголовкова одиниця, ремарка (семантична, граматична, стилістична, функціональна), транскрипція, синоніміз, дефініція, екземпліфікація, вхідна і вихідна мова, пасивний і активний словник, концепція, інструкція, семантизація, лексикографічна параметризація, лексикографування, лексикографічні символи й умовні позначення).	Участь в обговоренні. Укладання словника лексикографічних термінів
11.	Система Класифікація словників. Загальна словників типологія	0/0/2	Словник як різновид лексикографічної продукції. Функції словників. Лексикографічні універсалії. Типологія модерних словників: за змістом (енциклопедичні (поняттєві) і лінгвістичні (загальномовні)); за відбором лексики (тезауруси (повні) і часткові); за способом опису слова (спеціальні та універсальні); за одиницею лексикографічного опису (словники лексем, морфем, фразеологічних одиниць); за епохою функціонування (сучасні та історичні); за призначенням (словники помилок, труднощів, навчальні); за мовним охопленням (одномовні, двомовні (перекладні), багатомовні); за розміщенням лексичного матеріалу (прямі (алфавітні), зворотні, алфавітно-гніздові, ідеографічні (тематичні)); за обсягом реєстрового матеріалу (короткі (до 30 000 слів), середні (70-80 000 слів), великі (понад 80 000 слів)). Основні етапи укладання словників. Концепція, зовнішні і внутрішні параметри, лексикографічна база і реєстри. Жанрово-тематична класифікація словників лінгвістичного типу. Основні лексикографічні школи та осередки.	Участь в обговоренні. Тести
12.	Етимологічні та історичні словники української мови	0/0/2	Етимологічна та історична лексикографія. Історія укладання українських класичних етимологіконів. Науково-теоретичні засади укладання етимологічних та історичних словників. Типологічні моделі етимологічних довідок та їх використання у словниках різних типів. Історико-етимологічні довідки у онімніх словниках та словниках іншомовних слів.	Участь в обговоренні
13.	Енциклопедичні словники	0/0/2	Енциклопедичний словник як різновид лексикографічної продукції. Відмінність	Участь в обговоренні.

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
			від словників лінгвістичного типу. Особливості реєстру та змісту. Жанрові ознаки енциклопедії як різновиду наукової чи науково-популярної довідкової літератури. Типологія енциклопедій: за обсягом (великі, малі, короткі, енциклопедичні довідники), за змістом (загальні, галузеві (тематичні), регіональні, проблемні, персональні). Структурні моделі словникових статей (статті-огляди, статті-довідки, статті-тлумачення, статті-посилання). Історія енциклопедичного руху в Україні і за кордоном. Прототипи сучасних українських енциклопедій. Особливості інтерактивного е-формату. Енциклопедія „Українська мова”	Презентація
14.	Граматичні словники	0/0/2	Граматичні словники (морфологічні, морфемні, дієслівного керування, синтаксичні). Словники прийменників, сполучників, часток. Словотвірні словники (дериваційні, словотворчі). Реєстркові одиниці граматичного словника.	Участь в обговоренні. Укладання словникової статті
15.	Перекладна лексикографія	0/0/2	Загальна характеристика дво- і багатомовних словників. Три точки зору до дослідження перекладних словників (аспект адресата, лінгвістичний аспект, емпіричний аспект). Три основні функції двомовного словника (інтерпретаційна, репродукційна, перекладна). Філіація лексеми (розділення слова на значення). Відмінність двомовних словників від багатомовних. Пасивна функція багатомовних словників. Типи перекладних словників (тематичні, ілюстровані, фразеологічні, комп'ютерні, ономастичні тощо). Філологічні загальні перекладні словники. Термінологічні (науково-технічні) перекладні словники.	Участь в обговоренні. Укладання словникової статті
16.	Одномовна лексикографія. Тлумачні словники	0/0/2	Семантична лексикографія. З історії укладання тлумачного словника української мови. Різновиди тлумачних словників (академічні (наукові), науково-популярні, навчальні (шкільні), дитячі, комбіновані (багатоаспектні)).	Участь в обговоренні. Укладання словникової статті для тлумачних словників різного типу
17.	Термінографія як наука про термінологічні словники	0/0/2	Описова і приписові термінографія. Стандарти і стандартизація термінології. Основні етапи стандартизації. Термінологічні словники.	Участь в обговоренні
18.	Лексичні словники	0/0/2	Словники іншомовних слів. Словники синонімів та антонімів. Словники омонімів та паронімів. Неографія. Діалектні словники.	Участь в обговоренні. Презентація
19.	„Нелексичні” словники (фразеологічні, асоціативні, частотні, словники скорочень)	0/0/2	Фразеологічні словники. Скорочені асоціативні словники. Частотні словники.	Участь в обговоренні. Презентація

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
20.	Онімна лексикографія	0/0/2	Особливості лексикографічної параметризації онімної лексики. Типологія ономастичних словників. Антропонімні словники. Словники власних імен людей. Словники прізвищ та їх лінгвістична специфікація.	Участь в обговоренні. Презентація
21.	Комп'ютерна лексикографія. Електронні словники	0/0/2	Статистична, навчальна, корпусна, комп'ютерна лексикографія. Теоретичні засади та принципи моделювання словникових статей.	Участь в обговоренні. Презентація

Рекомендована література

Базова:

1. Горецький П. Історія української лексикографії / П. Горецький. – К. : Вид-во Акад. наук. УРСР, 1963. – 243 с.
2. Демська О. Вступ до лексикографії: навч. посіб. / О. Демська. – К. : НАУКМА, 2010. – 266 с.
3. Дубічинський В. В. Українська лексикографія: історія, сучасність та комп'ютерні технології: навч. посіб. / В. В. Дубічинський. – Харків : НТУ ХПІ, 2004. – 164 с.
4. Кровицька О. Українська лексикографія: теорія і практика / О. Кровицька. – Львів: Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2005. – 175 с.
5. Москаленко А. Нарис з історії української лексикографії / А. Москаленко. – К. : Рад. шк., 1961. – 162 с.
6. Паламарчук Л. Українська радянська лексикографія: (питання історії, теорії та практики) / Л. Паламарчук. – К. : Наук. думка, 1978. – 203 с.
7. Перебийніс В. Традиційна і комп'ютерна лексикографія: навч. посіб. / В. Перебийніс, В. Сорокін. – К. : Вид. центр КНЛУ, 2008. – 218 с.
8. Черницький В. Комп'ютерна лексикографія: навч. посіб. / В. Черницький. – Миколаїв : НУК, 2004. – 84 с.
9. Широков В. А. Комп'ютерна лексикографія / В. А. Широков. – К. : Наук. думка, 2011. – 351 с.

Допоміжна:

1. Д'яков А. С. Основи термінотворення / А. С. Д'яков, Т. Р. Кияк, З. Б. Куделько. – К. : Видавничий дім „KM Academia”, 2000. – 208 с.
2. Іванова О. Термінологічні словники: класифікаційні ознаки / О. Іванова // Українська мова. – 2006. – № 4. – С. 84 – 94.
3. Панько Т. І. Українське термінознавство: Підручник / Т. І. Панько, І. М. Kochan, Г. П. Мацюк. – Львів: Світ, 1994. – 216 с.
4. Полюга Л. До питання про наукові засади теоретичного словництва / Л. Полюга // Науково-технічне слово. – 1994. – № 1. – С. 69 – 71.
5. Полюга Л. Структура і функції словників статей у лексиконах різних типів / Л. Полюга // Українська історична і діалектна лексика: Зб. наук. пр. – Львів, 2003. – Вип. 3. – С. 16 – 23.
6. Словник лінгвістичних термінів: лексикологія, фразеологія, лексикографія / Голянич М. І., Стефурак Р. І., Бабій І. О.; за редакцією М. І. Голянич. – Івано-Франківськ: Сімик, 2011. – 272 с.
7. Широков В. А. Феноменологія лексикографічних систем: Монографія / В. А. Широков. – К. : Наук. думка, 2004. – 327 с.

Оцінювання курсу

За повністю виконані завдання студент може отримати визначену кількість балів:

Інструменти і завдання	Кількість балів
Участь в обговоренні	20
Тести. Укладання словниковых статей	10/20
Презентація	20
Залік	30
Разом	100

Шкала оцінювання студентів

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Політика курсу

Плагіат та академічна доброчесність: Під час виконання практичних завдань студент має дотримуватись політики академічної доброчесності. Запозичення мають бути оформлені відповідними посиланнями. Списування є забороненим. Результати навчання студентів оцінюються викладачем об'єктивно. Здобувачі вищої освіти самостійно виконують навчальні завдання, завдання поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей).

Завдання i заняття: Усі завдання, передбачені програмою курсу, мають бути виконані своєчасно й оцінені в спосіб, зазначений вище. Аудиторні заняття мають відвідуватись регулярно. Пропущені заняття (з будь-яких причин) мають бути відпрацьовані з отриманням відповідної оцінки не пізніше останнього тижня поточного семестру. Через поважну причину (хвороба, академічна мобільність тощо) терміни відпрацювання можуть бути збільшенні за письмовим дозволом декана.

Поведінка в аудиторії: На заняття студенти приходять до аудиторії відповідно до розкладу, не запізнюючись. Під час заняття студенти:

- не залишають аудиторію без дозволу викладача;
- коректно поводяться між собою;
- вільно висловлюють свої погляди;
- не заважають викладачеві проводити заняття.

Під час контролю знань студенти:

- не послуговуються зовнішніми джерелами інформації, які заборонено використовувати під час виконання роботи;
- не можуть розмовляти з іншими студентами та порушувати режимтиші в аудиторії;
- мають право на отримання від викладача роз'яснень про причини отримання низької/незадовільної оцінки.